

บทที่ ๔
แหล่งข่าว

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า สื่อมวลชนเป็นแหล่งข่าวที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยแพร่กระจายข่าวและเรื่องราวต่าง ๆ เข้าสู่ประชาชน บุคคล ที่รับทราบเรื่องราวข่าวสารเป็นประจำหรือบ่อย ๆ มักจะทราบการเคลื่อนไหวของโลกภายนอก เช่น ความก้าวหน้าทางวิทยาการ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และอื่น ๆ อยู่เสมอ

ในบทที่ ๓ ได้วิเคราะห์การรับทราบเรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ ของสตรีตัวอย่างจากสื่อมวลชน (หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ และโทรทัศน์) พบว่า สตรีอ่านหนังสือพิมพ์ร้อยละ ๗๘.๘ อ่านนิตยสารร้อยละ ๕๑.๖ ฟังวิทยุร้อยละ ๘๖.๘ และดูโทรทัศน์ร้อยละ ๗๘.๖ แสดงว่าสตรีส่วนใหญ่ได้รับทราบเรื่องราวข่าวสารจากสื่อมวลชน แต่เรื่องราวข่าวสารที่เสนอออกมาทางสื่อมวลชนนั้นส่วนมากเป็นเรื่องทั่วไป ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการวางแผนครอบครัวหรือไม่ จะได้วิเคราะห์ในบทที่ ๔ นี้ต่อไป อย่างไรก็ตามเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง จึงใคร่เสนอความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวไว้บางส่วนดังนี้:-

ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว

การวางแผนครอบครัวคือ "การที่คู่สมรสคิดไว้ล่วงหน้าว่าจะมีบุตรเมื่อใดบ้าง และจะมีบุตรจำนวนกี่คน โดยใช้วิธีป้องกันการตั้งครรภ์ในระยะเวลาที่ไม่ต้องการมีบุตร" ดังนั้นเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว คู่สมรสจะต้องรู้เรื่องเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ เพื่อไม่ให้เกิดการตั้งครรภ์

การป้องกันปฏิสนธิแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท^{๔๑} คือ

ก. การป้องกันปฏิสนธิแบบถาวร ได้แก่ การผ่าตัดทำหมันในหญิงหรือชาย การป้องกันแบบนี้ทำให้ไม่มีบุตรได้อีกเลย

ข. การป้องกันปฏิสนธิแบบชั่วคราว แบบนี้เป็น การป้องกันเพียงชั่วคราวหนึ่ง ซึ่งเมื่อผู้ใช้เลิกใช้แล้วจะกลับมีบุตรได้อีก ใช้ได้ทั้งหญิงและชาย วิธีที่ใช้ได้แก่

- ๑. Abstinence
- ๒. Coitus Interruptus
- ๓. Rhythm
- ๔. Condom
- ๕. Foam Tablets
- ๖. Jelly
- ๗. Diaphragms and Caps
- ๘. Pill
- ๙. IUD
- ๑๐. Injection

ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นความรู้เชิงทฤษฎี ต่อไปนี้จะเป็นการวิเคราะห์ว่าสตรีตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวมากน้อยเพียงไร โดยจะแยกพิจารณาตามความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันปฏิสนธิ (ตารางที่ ๑๔)

^{๔๑} สุปร เกิดสว่าง, HAND BOOK OF CONTRACEPTION (สโมสรมักศึกษาแพทย์ศิริราช, โรงพยาบาลศิริราชจัดพิมพ์), โรงพิมพ์อักษร สัมพันธ์. กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๑๑, หน้า ๒ - ๑๓๘.

ตารางที่ ๑๔ อัตราส่วนร้อยละของสตรีตัวอย่างที่ทราบเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวจำแนกตามวิธีต่าง ๆ ที่ใช้ป้องกันการปฏิสนธิ

วิธีต่าง ๆ ที่ใช้ป้องกันการปฏิสนธิ	ร้อยละ
ทำหมัน (หญิง)	๔๕.๘
ยาเม็ดคุมกำเนิด	๖๘.๑
ทำหมัน (ชาย)	๖๖.๒
ห่วงอนามัย	๖๕.๘
ถุงยางอนามัย	๒๘.๑
วิธีอื่น ๆ	๑๗.๓
ไม่ทราบเกี่ยวกับวิธีต่าง ๆ ที่ใช้ป้องกันการปฏิสนธิ	๑๘.๖
จำนวนสตรีตัวอย่าง ๘๘๗ คน	

จากตารางที่ ๑๔ พบว่า ร้อยละ ๑๘.๖ ของสตรีตัวอย่างหรือเท่ากับ ๑๓๑ คน ไม่ทราบเกี่ยวกับวิธีต่าง ๆ ที่ใช้ป้องกันการปฏิสนธิ แสดงว่าสตรีเหล่านี้ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ร้อยละ ๔๕.๘ ของสตรีตัวอย่าง (๓๖๖ คน) ทราบเกี่ยวกับวิธีที่ใช้ป้องกันการปฏิสนธิ และทราบเกี่ยวกับวิธีทำหมัน (หญิง) มากที่สุด สตรีที่ทราบเกี่ยวกับวิธีที่ใช้ป้องกันการปฏิสนธิ เป็นสตรีที่มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว

สตรีที่มีความรู้และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว จะแตกต่างกันในเรื่องการรับทราบเรื่องราวต่าง ๆ จากสื่อมวลชนหรือไม่ พิจารณาได้จาก การอ่านหนังสือพิมพ์ อ่านนิตยสาร ฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์ ที่แสดงไว้ในตารางที่ ๑๕

ตารางที่ ๑๕ อัตราส่วนร้อยละของสตรีตัวอย่างที่รู้และไม่รู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวจำแนกตามการรับทราบเรื่องราวต่าง ๆ จากสื่อมวลชน

ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว	จำนวนตัวอย่าง	อ่านหนังสือพิมพ์	อ่านนิตยสาร	ฟังวิทยุ	ดูโทรทัศน์
ไม่รู้	๑๓๑	๓๓.๕	๔๕.๖	๕๖.๓	๓๓.๕
รู้	๓๖๖	๓๕.๓	๕๓.๖	๕๖.๕	๓๕.๘
รวม	๔๙๗ (๑๐๐.๐)	๓๕.๕	๕๑.๖	๕๖.๔	๓๕.๖

เมื่อพิจารณาจากตารางที่ ๑๕ จะพบว่าสตรีที่รู้และไม่รู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวแตกต่างกันไม่มากนัก ในเรื่องการรับทราบเรื่องราวต่าง ๆ จากสื่อมวลชน กล่าวคือ สตรีที่รู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวมีแนวโน้มในการอ่านหนังสือพิมพ์ อ่านนิตยสาร และดูโทรทัศน์สูงกว่าเล็กน้อย

ที่การรับทราบเรื่องราวต่าง ๆ จากสื่อมวลชนของสตรีที่รู้และไม่รู้ เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวไม่แตกต่างกันมากนัก อธิบายได้ว่า เพราะความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว เพิ่งจะเผยแพร่เข้ามาในเมืองไทยเมื่อไม่นานมานี้ และขณะที่ทำการสำรวจสตรีตัวอย่างรัฐบาลไทยยังมิได้ประกาศสนับสนุนโครงการวางแผนครอบครัวอย่างเป็นทางการ ด้วยเหตุผลดังกล่าว การเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวทางสื่อมวลชนจึงมีน้อยมาก สื่อมวลชน (หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ และโทรทัศน์) จึงไม่เป็นแหล่งข่าวที่แพร่หลายเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว และถ้าพิจารณาเรื่องแหล่งข่าวในตารางที่ ๑๒ ก็ จะพบความจริงเช่นเดียวกัน

แหล่งข่าว

แหล่งข่าวในที่นี้หมายถึง แหล่งข่าวสารซึ่งรายงานให้ผู้อื่นทราบเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ได้แก่ เพื่อนบ้าน เพื่อน ญาติ สามี เจ้าหน้าที่อนามัย หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น

จากตารางที่ ๑๔ พบว่าสตรีที่รู้และไม่รู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวไม่แตกต่างกันมากนักในเรื่อง การรับเรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ จากสื่อมวลชน จึงเป็นที่น่าสนใจว่าสตรีที่รู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวมาจากแหล่งข่าวใดบ้าง ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์แหล่งข่าวจากสตรีที่รู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวเท่านั้น ส่วนสตรีตัวอย่างที่ไม่รู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว จำนวน ๑๓๑ คน จะตัดทิ้งไปนับว่าไม่เกี่ยวข้องด้วย ใบจำนวนสตรีที่ทราบเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ๗๖๖ คนนี้ มีอยู่ ๓๗๐ คน ที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว กล่าวคือ กำลังใช้วิธีใดวิธีหนึ่งป้องกันการปฏิสนธิ

ผลการศึกษาเกี่ยวกับแหล่งข่าวของสตรีที่ทราบเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว (ตารางที่ ๑๖) พบว่า ทั้งสตรีที่รู้ไม่จริงและรู้อจริง ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน (ร้อยละ ๕๐.๒ และร้อยละ ๔๐.๐) เป็นที่น่าสังเกตว่าสตรีที่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเจ้าหน้าที่อนามัยรู้อจริงถึงร้อยละ ๕.๐ ซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้ แต่ที่เป็นดังนี้อาจจะเนื่องมาจากสตรีผู้ตอบคำถามอาจจะเข้าใจผิด หรือลืมไปแล้วว่าตนได้รับข่าวสารนี้จากใครแน่ หรืออาจเป็นเพราะเหตุอื่น ๆ ก็ได้

เมื่อพิจารณาสตรีที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวจะเห็นว่า สตรีเหล่านั้นส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่อนามัยมากกว่าแหล่งข่าวอื่นที่เป็นคั้งนี้อธิบายได้ว่าอาจเป็นเพราะสตรีได้รับคำแนะนำหรือเห็นตัวอย่างจากเพื่อนบ้านจึงยอมปฏิบัติตาม ส่วนเจ้าหน้าที่อนามัยนั้น สตรีมีความเชื่อมั่นว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้จึงปฏิบัติตามเช่นกัน

สำหรับวิทยุ นั้น จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการรับทราบเรื่องราวต่าง ๆ ในบทที่ ๓ พบว่า สตรีส่วนใหญ่รับทราบเรื่องราวต่าง ๆ จากวิทยุ แต่เมื่อวิเคราะห์แหล่งข่าวของสตรีที่ทราบหรือปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว พบว่า สตรีที่ทราบข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากวิทยุเพียงเล็กน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขณะที่ทำการสำรวจนั้น การเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวทางวิทยุหรือสื่อมวลชนอื่นอาจจะมีน้อยมาก จึงเป็นไปได้ว่าสตรีส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากบุคคลมากกว่าสื่อมวลชน ซึ่งก็คล้ายคลึงกับผลการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์^{๔๒}

๔๒

James T. Fawcett and A. Somboonsuk, "Using Family Planning Acceptors to Recruit New Cases", Study in Family Planning, The Population Council, Inc., No.31., 1969, p.4

ผลการศึกษารื่องแหล่งข่าวครั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษา สตรีตัวอย่างที่อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี^{๔๓} ผลการศึกษาคู่สมรสตัวอย่าง ทั่วประเทศเกาหลีใต้^{๔๔} และผลการศึกษานักรับบริการการวางแผนครอบครัว ที่จังหวัดขอนแก่น^{๔๕} แล้ว ปรากฏว่า แหล่งข่าวที่แพร่หลายที่สุดคล้ายคลึงกัน กล่าว คือ สตรีตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเพื่อนบ้านเป็นบุคคลที่มีปัญหาหรือหน้าที่หรือความสนใจคล้ายคลึงกัน จึงพูดคุยกันได้ในเรื่องการวางแผนครอบครัว ส่วนเจ้าหน้าที่อนามัยนั้น สตรีหรือ บุคคลอื่นมีความเชื่อถือเป็นพิเศษเกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่เนื่องจากอาจจะขาดความใกล้ชิด และการติดต่อกัน ด้วยเหตุขัดข้องบางประการ จึงกลายเป็นแหล่งข่าวอันคับรอลงไป

จากตารางที่ ๑๖ ทำให้ทราบแหล่งข่าวต่าง ๆ ที่ให้ข่าวสารการวางแผนครอบครัวแก่สตรี ผู้วิจัยอยากทราบว่า แหล่งข่าวต่าง ๆ เหล่านี้มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม หรือไม่ อย่างไร ผู้วิจัยจึงศึกษาแหล่งข่าว กับ อายุ ระยะเวลาของการสมรส จำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์ จำนวนบุตรที่มีชีวิต ระดับการศึกษา การทำงานนอกบ้าน อาชีพของสามี และความมั่งคั่งของครอบครัว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

^{๔๓} วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ, เรื่องเคม, หน้า ๑๕๓

^{๔๔} Bernard Berelson, op. cit., p. 27.

^{๔๕} แผนกสุขศึกษาประชาสัมพันธ์, เรื่องเคม, หน้า ๘

ตารางที่ ๑๖ อัตราส่วนร้อยละของสตรีตัวอย่างที่ทราบหรือปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว จำแนกตามแหล่งข่าว

	แหล่งข่าว								รวม
	เพื่อนบ้าน	เพื่อน	ญาติ	เจ้าหน้าที่อนามัย	สามี	วิทยุ	หนังสือพิมพ์	นิตยสาร	
ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว									
รู้ไม่จริง	๕๐.๒	๓๓.๑	๕.๓	๕.๐	๑.๕	-	๐.๕	-	๑๐๐.๐ (๒๑๑)
รู้จริง	๔๐.๐	๒๕.๖	๘.๕	๒๑.๑	๒.๒	๐.๕	๑.๘	๐.๕	๑๐๐.๐ (๕๕๕)
รวม	๔๒.๐	๒๗.๖	๗.๓	๑๘.๒	๒.๕	๐.๓	๑.๕	๐.๓	๑๐๐.๐ (๗๖๖)
ปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว									
ปฏิบัติ	๕๓.๓	๑๘.๖	๓.๕	๒๑.๑	๑.๑	-	๑.๕	๐.๕	๑๐๐.๐ (๓๓๐)

อายุ

ผลการศึกษาคความสัมพันธ์ระหว่างอายุของสตรีที่สมรสแล้ว และทราบหรือปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว กับแหล่งข่าวที่เกาหลี^{๔๖} พบว่า สตรีตัวอย่างตั้งแต่อายุ ๒๕ ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ทราบข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน ผลการศึกษานี้ที่เดียวกันนี้ในเวลาต่อมา พบว่า^{๔๗} สตรีตัวอย่างทุกกลุ่มอายุ ที่ทราบหรือปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวส่วนใหญ่ทราบข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน การศึกษาที่เกาหลีทั้งสองครั้งที่กล่าวแล้วชี้ให้เห็นว่า เพื่อนบ้านเป็นแหล่งข่าวสารการวางแผนครอบครัวที่สำคัญที่สุด

ผลการศึกษารุ่นนี้ไม่แตกต่างจากผลการศึกษาที่ประเทศเกาหลี กล่าวคือ สตรีตัวอย่างทุกกลุ่มอายุส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน สตรีกลุ่มอายุ ๑๕ - ๑๙ ปี ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้านร้อยละ ๕๖.๓ เกือบครึ่งหนึ่งของสตรีกลุ่มอายุ ๒๐ - ๒๔ ปี ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ ๓๖.๕ ของสตรีกลุ่มอายุ ๒๕ - ๒๙ ปี ร้อยละ ๔๐.๑ ของสตรีกลุ่มอายุ ๓๐ - ๓๔ ปี ร้อยละ ๔๘.๖ ของสตรีกลุ่มอายุ ๓๕ - ๓๙ ปี และร้อยละ ๓๓.๐ ของสตรีกลุ่มอายุ ๔๐ - ๔๔ ปี ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน

เป็นที่น่าสังเกตว่า สตรีกลุ่มอายุวัยกลางคนได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อน เจ้าหน้าที่อนามัย และหนังสือพิมพ์ มากกว่าสตรีกลุ่มอายุอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สตรีกลุ่มอายุนี้ออกไปทำงานนอกบ้าน มีการติดต่อกับโลกภายนอกมากกว่าสตรีกลุ่มอายุอื่น ประกอบกับสตรีกลุ่มอายุนี้นับเป็นการสมรสมาเป็นเวลานานพอสมควร จนมีประสบการณ์การมีบุตร จึงสนใจเรื่องนี้น่ามาก

^{๔๖} E. Hyock Kwon and Others, op. cit., p. 84

^{๔๗} Economic Commission for Asia and the Far East, op. cit., p. 76.

ตารางที่ ๑๗ อัตราส่วนร้อยละของสตรีตัวอย่างที่ทราบหรือปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว จำแนกตามแหล่งข่าวและอายุ

อายุ	แหล่งข่าว								รวม
	เพื่อนบ้าน	เพื่อน	ญาติ	เจ้าหน้าที่อนามัย	สามี	วิทยุ	สิ่งตีพิมพ์	ร้านขายยา	
๑๕ - ๑๙	๕๖.๓	๑๘.๘	๑๒.๕	๘.๓	๓.๑	-	-	-	๑๐๐.๐ (๓๒)
๒๐ - ๒๔	๔๘.๘	๒๒.๘	๘.๑	๑๔.๖	๔.๑	-	๑.๖	-	๑๐๐.๐ (๑๒๓)
๒๕ - ๒๙	๓๖.๕	๓๓.๐	๗.๐	๑๘.๐	๒.๕	-	๒.๕	๐.๕	๑๐๐.๐ (๒๐๐)
๓๐ - ๓๔	๔๐.๑	๓๑.๓	๘.๘	๑๕.๘	๑.๑	-	๒.๒	๐.๖	๑๐๐.๐ (๑๘๒)
๓๕ - ๓๙	๔๘.๖	๒๒.๒	๖.๗	๑๗.๘	๓.๐	๐.๗	-	-	๑๐๐.๐ (๑๓๕)
๔๐ - ๔๔	๓๓.๐	๒๖.๖	๖.๔	๓๐.๘	๒.๑	๑.๐	-	-	๑๐๐.๐ (๘๔)
รวม	๔๒.๐	๒๗.๖	๗.๗	๑๘.๒	๒.๕	๐.๓	๑.๔	๐.๓	๑๐๐.๐ (๗๖๖)

ระยะเวลาของการสมรส

ระยะเวลาของการสมรสของสตรีเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะมีความสัมพันธ์กับแหล่งข่าว ทั้งนี้ เพราะผลการศึกษาลักษณะทางสังคมของสตรีภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวไปปฏิบัติ^{๔๔} พบว่าสตรีที่สมรสแล้วนาน ๖ - ๑๕ ปี มีแนวโน้มที่จะรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวไปปฏิบัติมากกว่าสตรีที่สมรสมานานน้อยกว่า ๖ ปี หรือมากกว่า ๑๕ ปี และสตรีซึ่งมีระยะเวลาของการสมรสยาวนานกว่าจะมีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยมากกว่าสตรีที่ระยะเวลาของการสมรสสั้นกว่า^{๔๕}

ผลการศึกษาคั้งนี้ตามตารางที่ ๑๔ พบว่าสตรีที่ระยะเวลาของการสมรสส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน สตรีที่ระยะเวลาของการสมรสน้อยกว่า ๑ ปี ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้านสูงกว่าสตรีกลุ่มอื่น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะตัวอย่างของสตรีที่ระยะเวลาของการสมรสน้อยกว่า ๑ ปี มีจำนวนน้อยคือ ๒๘ รายเท่านั้น สตรีที่ระยะเวลาของการสมรส ๖ - ๑๕ ปี ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนมากกว่าสตรีกลุ่มอื่น ส่วนสตรีที่สมรสมานานมากกว่า ๒๐ ปี ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเจ้าหน้าที่อนามัยมากกว่าสตรีกลุ่มอื่น ที่เป็นคั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสตรีกลุ่มนี้มีประสบการณ์การตั้งครรภ์ การคลอดบุตรหลายครั้ง จึงมีโอกาสพบกับเจ้าหน้าที่อนามัยบ่อย ๆ

^{๔๔} อานนท์ แยมศรี, เรื่องเดิม, หน้า ๔๓ - ๔๕

^{๔๕} สุวัทนา วิบูลย์เศรษฐ์, "การเจริญพันธุ์ของสตรีไทยในเขตชนบท" (วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโทบริหารธุรกิจ, แผนกสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๓) หน้า ๖๑

ตารางที่ ๑๘ อัตราส่วนร้อยละของสตรีตัวอย่างที่ทราบหรือปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว จำแนกตามระยะเวลาของการสมรสและแหล่งชาว

ระยะเวลาของ การสมรส	แหล่งชาว								
	เพื่อน บ้าน	เพื่อน	ญาติ	เจ้าหน้าที่ ที่อนามัย	สามี	วิทยุ	หนังสือ พิมพ์	นิตย สาร	รวม
น้อยกว่า ๑ ปี	๕๓.๘	๑๘.๘	๑๓.๕	๘.๓	๘.๕	—	—	—	๑๐๐.๐ (๒๘)
๑ - ๕	๕๑.๘	๒๑.๓	๓.๑	๑๕.๘	๓.๑	—	๑.๑	—	๑๐๐.๐ (๑๒๖)
๖ - ๑๐	๓๓.๘	๓๒.๓	๓.๕	๑๖.๘	๒.๘	—	๒.๖	๐.๓	๑๐๐.๐ (๑๘๘)
๑๑ - ๑๕	๓๘.๒	๓๐.๕	๘.๓	๑๓.๖	๑.๒	๐.๓	๒.๕	๐.๘	๑๐๐.๐ (๑๘๘)
๑๖ - ๒๐	๔๓.๘	๒๘.๒	๖.๑	๑๘.๓	๒.๘	๐.๒	—	—	๑๐๐.๐ (๑๒๘)
มากกว่า ๒๐ ปี	๓๕.๒	๒๘.๖	๓.๒	๒๘.๖	๒.๘	๑.๐	—	—	๑๐๐.๐ (๑๐๑)
รวม	๔๒.๐	๒๓.๖	๓.๓	๑๘.๒	๒.๕	๐.๓	๑.๘	๐.๓	๑๐๐.๐ (๓๖๖)

จำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์

จำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์ น่าจะมีส่วนสัมพันธ์กับแหล่งข่าว เนื่องจากจำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์ มีส่วนสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิของสตรี^{๕๐} กล่าวคือสตรีกลางคนที่เคยตั้งครรภ์มาแล้ว ๓ - ๔ ครั้ง จะมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปฏิสนธิมากกว่าสตรีกลุ่มอื่น

ผลการศึกษาค้างนี้ (ตารางที่ ๑๕) พบว่า สตรีทุกกลุ่มของจำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์ ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน สตรีที่เคยตั้งครรภ์ ๑ - ๔ ครั้ง ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนมากกว่าสตรีที่ไม่เคยตั้งครรภ์ หรือตั้งครรภ์มากกว่า ๔ ครั้งขึ้นไป สตรีที่ไม่เคยตั้งครรภ์ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้านมากกว่าสตรีกลุ่มอื่นเล็กน้อย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสตรียังไม่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการมีบุตร จึงสนใจ หรือทราบเรื่องนี้จากคนใกล้เคียงเท่านั้น ส่วนสตรีที่เคยตั้งครรภ์มากกว่า ๕ ครั้ง ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเจ้าหน้าที่อนามัยมากกว่าสตรีกลุ่มอื่น ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า เนื่องจากการคลอดบุตรของสตรีต้องอาศัยความช่วยเหลือจากแพทย์และพยาบาล หรือเจ้าหน้าที่อนามัยอื่น ๆ ดังนั้นโอกาสที่จะทราบจากเจ้าหน้าที่อนามัยจึงมากกว่าสตรีกลุ่มอื่น และอาจมีปัจจัยอื่น ๆ มาประกอบอีกด้วย

---

^{๕๐} เศรษฐ์ เป็ลื่อง เชิญ, ความรู้ของสตรีไทยในชนบทเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) หน้า ๓๕

ตารางที่ ๑๕ อัตราส่วนร้อยละของสตรีตัวอย่างที่ทราบหรือปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว จำแนกตามจำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์และแหล่งข่าว

จำนวนครั้งที่ตั้ง ครรภ์	แหล่งข่าว								รวม
	เพื่อน บ้าน	เพื่อน	ญาติ	เจ้าหน้าที่ อนามัย	สามี	วิทยุ	หนังสือ พิมพ์	นิตย สาร	
ไม่เคยตั้งครรภ์	๔๘.๖	๒๕.๐	๑๓.๘	๕.๖	๕.๘	—	๑.๑	—	๑๐๐.๐ (๗๒)
ตั้งครรภ์ ๑-๒ ครั้ง	๓๘.๒	๓๐.๑	๖.๕	๑๘.๓	๓.๓	—	๑.๘	๐.๗	๑๐๐.๐ (๒๖๗)
ตั้งครรภ์ ๓-๔ ครั้ง	๔๓.๔	๓๐.๐	๕.๕	๑๘.๒	๑.๓	๐.๘	๐.๘	—	๑๐๐.๐ (๒๓๖)
ตั้งครรภ์มากกว่า ๕ ครั้ง	๔๓.๒	๒๔.๘	๘.๕	๒๐.๘	๒.๑	—	๐.๕	—	๑๐๐.๐ (๑๖๐)
ไม่ทราบ	๒๗.๓	๒๗.๓	—	๓๖.๔	๘.๐	—	—	—	๑๐๐.๐ (๑๑)
รวม	๔๒.๐	๒๗.๖	๗.๗	๑๘.๒	๒.๕	๐.๓	๑.๘	๐.๓	๑๐๐.๐ (๗๖๖)

จำนวนบุตรที่มีชีวิต

จำนวนบุตรที่มีชีวิตกับแหล่งข่าวน่าจะมีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เพราะตามผลการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่ประเทศเกาหลี พบว่า สตรีตัวอย่างที่มีบุตรที่มีชีวิตตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน

ผลการศึกษารุ่นนี้ (ตารางที่ ๒๐) พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งของสตรีที่ทราบหรือปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวที่ยังไม่มีบุตร ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน (ร้อยละ ๔๘.๖) รองลงไปให้แก่เพื่อน (ร้อยละ ๒๕.๐) สตรีที่มีบุตรที่มีชีวิต ๑ คน ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน (ร้อยละ ๓๘.๓) รองลงไปให้แก่เพื่อนและเจ้าหน้าที่อนามัย (ร้อยละ ๒๘.๗ และร้อยละ ๑๘.๗) ร้อยละ ๓๘.๓ ของสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิต ๒ คน ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน สตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตตั้งแต่ ๓ - ๖ คนและมากกว่า ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้านเช่นเดียวกัน

เมื่อเปรียบเทียบแหล่งข่าวเพื่อนบ้านกับแหล่งข่าวเจ้าหน้าที่อนามัย พบว่า สตรีที่ยังไม่มีบุตร ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้านมากกว่าสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิต ๑ คน หรือ ๒ คน หรือจำนวนอื่น ๆ ตรงกันข้าม สตรีที่มีบุตรที่มีชีวิต ๖ คน และมากกว่า ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเจ้าหน้าที่อนามัยมากกว่าสตรีที่ยังไม่มีบุตร หรือมีบุตรจำนวนน้อยกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสตรีที่ยังไม่มีบุตร ยังไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการมีบุตร จึงไม่ติดตามหรือแสวงหาความรู้จากบุคคลอื่นนอกจากตัวเองจากเพื่อนบ้านใกล้เคียง หรือสามี ส่วนสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิต ๖ คน และมากกว่า มีประสบการณ์และปัญหาในเรื่องการมีบุตร จึงต้องสนใจการวางแผนครอบครัวเพราะคิดอยากจะป้องกันการปฏิสนธิ จึงต้องถามจากบุคคลอื่นด้วย ไม่ใช่เพียงเพื่อนบ้านอย่างเดียวเท่านั้น

ตารางที่ ๒๐ อัตราส่วนร้อยละของสตรีตัวอย่างที่ทราบ หรือปฏิบัติเกี่ยวกับการวาง
แผนครอบครัว จำแนกตามแหล่งข่าวและจำนวนบุตรที่มีชีวิต

จำนวนบุตรที่มีชีวิต	แหล่งข่าว								รวม
	เพื่อนบ้าน	เพื่อน	ญาติ	เจ้าหน้าที่อนามัย	สามี	วิทยุ	สิ่งตีพิมพ์	ร้านขายยา	
ไม่มีบุตร	๔๔.๖	๒๕.๐	๑๓.๕	๕.๖	๒.๘	-	๔.๑	-	๑๐๐.๐ (๗๒)
๑ คน	๓๕.๓	๒๘.๓	๕.๓	๑๕.๓	๓.๓	-	๓.๓	-	๑๐๐.๐ (๑๒๒)
๒ คน	๓๕.๓	๓๑.๓	๓.๖	๑๓.๒	๒.๑	-	๐.๓	๑.๕	๑๐๐.๐ (๑๕๕)
๓ คน	๔๖.๔	๒๕.๖	๔.๘	๑๓.๖	๒.๔	๑.๖	๑.๖	-	๑๐๐.๐ (๑๒๕)
๔ คน	๔๐.๕	๓๒.๕	๖.๓	๑๘.๘	-	-	-	-	๑๐๐.๐ (๑๑๑)
๕ คน	๔๒.๐	๒๘.๔	๕.๕	๑๓.๕	๒.๒	-	-	-	๑๐๐.๐ (๘๑)
๖ คนและ มากกว่า	๔๒.๔	๑๕.๒	๓.๑	๒๘.๓	๒.๐	-	๑.๐	-	๑๐๐.๐ (๕๕)
ไม่ทราบ	๒๓.๓	๒๓.๓	-	๓๖.๔	๕.๐	-	-	-	๑๐๐.๐ (๑๑)
รวม	๔๒.๐	๒๓.๖	๓.๓	๑๘.๒	๒.๕	๐.๓	๑.๕	๐.๓	๑๐๐.๐ (๓๖๖)

ระดับการศึกษา

ผลการศึกษเกี่ยวกับระดับการศึกษาและแหล่งข่าวสารการวางแผนครอบครัวในประเทศเกาหลี^{๕๖} พบว่า สตรีกลุ่มที่ค้อยการศึกษาส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน เพื่อน และญาติ ส่วนสตรีกลุ่มที่ได้รับการศึกษาสูงส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากวิทยุ การศึกษา สตรีตัวอย่างที่บาง เช่นครั้งนี้จะมีลักษณะอย่างเดียวกันหรือไม่ พิจารณาได้จากรายละเอียดตามตารางที่ ๒๑

จากตารางที่ ๒๑ เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับแหล่งข่าวกับระดับการศึกษาของสตรีตัวอย่าง พบว่า เพื่อนบ้านเป็นแหล่งข่าวที่แพร่หลายที่สุดในสตรีทุกระดับการศึกษา รองลงไปได้แก่ เพื่อน และเจ้าหน้าที่อนามัย ผลการศึกษครั้งนี้คล้ายคลึงกับผลการศึกษสตรีกลุ่มที่ค้อยการศึกษาในเกาหลี

ถ้าพิจารณาแยกตามระดับการศึกษาชั้นต่าง ๆ จะพบว่า สตรีที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้านร้อยละ ๔๕.๕ รองลงไปได้แก่ เพื่อน และเจ้าหน้าที่อนามัย (ร้อยละ ๑๗.๗ และร้อยละ ๑๗.๗) สตรีที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๔ ร้อยละ ๔๕.๒ ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน รองลงไปได้แก่ เพื่อนและเจ้าหน้าที่อนามัย (ร้อยละ ๒๗.๐ และร้อยละ ๑๕.๖) สตรีที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษา (ม.๑ - ม.๖) ร้อยละ ๓๔.๔ ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อน รองลงไปได้แก่ เพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่อนามัย (ร้อยละ ๓๑.๐ และร้อยละ ๑๕.๔) สตรีที่เรียนจบสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ ๔๔.๗ ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจาก

^{๕๖} L.P. Chow and T. C. Hsu, op. cit., p. 228

^{๕๗} E. Hyock Kwon and Others, op. cit., p. 83

เจ้าหน้าที่อนามัย รองลงไปได้แก่ เพื่อนบ้านและเพื่อน (ร้อยละ ๒๕.๕ และร้อยละ ๑๐.๖) เป็นที่น่าสังเกตว่า สตรีที่ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษาและสตรีที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้านในอัตราที่ค่อนข้างสูง และจะค่อย ๆ ลดลงในกลุ่มสตรีที่ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและสูงกว่า และอัตราการรับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่อนามัยของสตรีกลุ่มนี้จะสูงขึ้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสตรีที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นมีเหตุการณ์พิจารณาสิ่งต่าง ๆ คีขึ้น ความเชื่อในวิทยาการ และแหล่งประโยชน์มีมากขึ้นกว่ากลุ่มการศึกษาต่ำ

ตารางที่ ๒๑ อัตราส่วนร้อยละของสตรีตัวอย่างที่ทราบหรือปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว จำแนกตามแหล่งข่าวและระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	แหล่งข่าว								รวม
	เพื่อนบ้าน	เพื่อน	ญาติ	เจ้าหน้าที่อนามัย	สามี	วิทยุ	สิ่งตีพิมพ์	ร้านขายยา	
ไม่ได้เรียน	๔๕.๔	๑๗.๗	๗.๓	๑๗.๗	-	-	-	-	๑๐๐.๐ (๕๑)
ป.๑ - ป.๔	๔๕.๒	๒๗.๐	๗.๗	๑๕.๖	๓.๒	๐.๔	๐.๗	๐.๒	๑๐๐.๐ (๕๓๓)
ม.๑ - ม.๖	๓๑.๐	๓๘.๘	๗.๘	๑๔.๔	๑.๕	-	๑.๕	-	๑๐๐.๐ (๑๒๔)
สูงกว่ามัธยมศึกษา	๒๕.๕	๑๐.๖	๖.๔	๔๔.๗	-	-	๑๐.๖	๒.๒	๑๐๐.๐ (๔๗)
ไม่ทราบ	๑	-	๑	๑	-	-	-	-	๓
รวม	๔๒.๐	๒๗.๖	๗.๗	๑๘.๒	๒.๕	๐.๓	๑.๔	๐.๓	๑๐๐.๐ (๗๖๖)

การทำงานนอกบ้านน่าจะเป็นปัจจัยที่ทำให้ สตรีที่ออกไปทำงานนอกบ้าน กับสตรีที่ไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้าน รับประทานอาหารว่างแผนครอบครัวจาก แหล่งข่าวที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะเหตุว่า การทำงานนอกบ้านนั้นมีอิทธิพลต่อปัจจัย อื่น ๆ เช่น จากการศึกษาลักษณะของผู้ที่ยอมรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมา ปฏิบัติในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี^{๕๔} พบว่า สตรีที่ออกไปทำงานนอกบ้าน ภายหลังจากการสมรส มีอัตราการยอมรับการวางแผนครอบครัว สูงกว่าสตรีที่สมรส แล้วแต่ไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้าน และผลการศึกษาวิธีป้องกันการปฏิสนธิที่คู่สมรส ในเขตเมืองเลือกไช^{๕๕} พบว่า กลุ่มสตรีที่ทำงานนอกบ้าน และกลุ่มสตรีที่เคยทำ งานนอกบ้านหลังการสมรส มีสัดส่วนการไชยาเม็ดคุมกำเนิดสูงกว่า กลุ่มสตรีที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านหลังการสมรส จึงเป็นที่น่าคาดได้ว่า การทำงานนอกบ้าน ของสตรีบางชนภายหลังจากการสมรส มีความสัมพันธ์กับแหล่งข่าวสารการวางแผน ครอบครัวด้วย

ผลการศึกษาจากตารางที่ ๒๒ พบว่า สตรีที่ทำงานนอกบ้านและไม่ได้ ทำงานนอกบ้านส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน ผลการ ศึกษาครั้งนี้จึงไม่เป็นไปตามที่คาดไว้ข้างต้น

^{๕๔} วราภรณ์ พุ่มจำปา, เรื่องเกม, หน้า ๓๐

^{๕๕} นภาพร บุรพาชนะ, วิธีป้องกันการปฏิสนธิที่คู่สมรสในเขตเมือง เลือกไช, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๕) หน้า ๑๓๔

เป็นที่น่าสังเกตว่า สตรีที่ทำงานนอกร้าน ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อน เจ้าหน้าที่อนามัย และหนังสือพิมพ์ สูงกว่าสตรีที่ไม่ได้ทำงานนอกร้าน ทั้งนี้อธิบายได้ว่า สตรีที่ออกไปทำงานนอกร้านมีโอกาสติดต่อกับบุคคลภายนอกมากกว่า และสตรีที่ออกไปทำงานนอกร้าน น่าจะได้รับการศึกษาสูงกว่าสตรีที่ไม่ได้ทำงานนอกร้าน ทั้งนี้ความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์จึงมีมากกว่าด้วย สตรีที่ไม่ได้ทำงานนอกร้านมีเปอร์เซ็นต์ที่รับข่าวสารจากเพื่อนบ้านสูงกว่า สตรีที่ออกไปทำงานนอกร้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสตรีที่ไม่ได้ทำงานนอกร้านมีเวลาว่างพอที่จะพูดคุยกับเพื่อนบ้าน ถึงเรื่องการวางแผนครอบครัวได้มากกว่า

ตารางที่ ๒๖ อัตราส่วนร้อยละของสตรีตัวอย่างที่ทราบหรือปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว จำแนกตามแหล่งข่าวและการทำงานนอกบ้าน

การทำงาน นอกบ้าน	แหล่งข่าว								รวม
	เพื่อน บ้าน	เพื่อน	ญาติ	เจ้าหน้าที่ อนามัย	สามี	วิทยุ	สิ่งตี พิมพ์	ร้าน ขายยา	
ทำ	๓๘.๖	๓๐.๘	๓.๐	๒๒.๖	๑.๖	-	๑.๘	๐.๘	๑๐๐.๐ (๒๖๕)
ไม่ทำ	๔๓.๓	๒๕.๘	๑๐.๒	๑๕.๘	๓.๐	๐.๘	๑.๒	๐.๒	๑๐๐.๐ (๔๘๘)
ไม่ทราบ	๑	๑	-	-	-	-	-	-	๒
รวม	๔๒.๐	๒๗.๖	๗.๗	๑๘.๒	๒.๕	๐.๓	๑.๘	๐.๓	๑๐๐.๐ (๗๖๖)

อาชีพของสามี

อาชีพของสามี เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยอื่น ๆ เป็นต้นว่า สตรีที่สามีประกอบอาชีพซึ่งเป็นที่ยกย่องในสังคมมากเท่าไร จะเว้นระยะเวลาของการมีบุตรนานเท่านั้น และสตรีที่สามีประกอบอาชีพเกษตรกรรมมักจะมีบุตรในช่วงระยะเวลากระชั้นชิดกว่าสตรีที่สามีมิได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งข่าวสารการวางแผนครอบครัวนั้น ผลการศึกษาสตรีที่มาใช้บริการการวางแผนครอบครัวที่ขอนแก่น^{๕๗} พบว่า เพื่อน - พวาคี เป็นแหล่งข่าวที่สำคัญที่สุดของสตรีที่สามีประกอบอาชีพ รับราชการ เกษตรกรรม ค้าขาย รับจ้างและอื่น ๆ รองลงไปได้แก่เจ้าหน้าที่อนามัย และสามี

ผลการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพของสามีและแหล่งข่าวครั้งนี้ (ตารางที่ ๒๓) ไม่อาจสรุปได้แน่ชัดว่า คล้ายคลึงหรือแตกต่างไปจากผลการศึกษาที่ขอนแก่น ทั้งนี้ เพราะการจัดพวกแหล่งข่าวแตกต่างกับการศึกษาครั้งนี้ อย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบว่า เพื่อนบ้านเป็นแหล่งข่าวที่สำคัญที่สุดของสตรีทุกกลุ่มอาชีพของสามี กล่าวคือ ร้อยละ ๓๓.๓ ของสตรีที่สามีมิได้ประกอบอาชีพ ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ ๔๐.๔ ของสตรีที่สามีรับราชการ ร้อยละ ๔๒.๔ ของสตรีที่สามีมีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ ๔๔.๓ ของสตรีที่สามีค้าขาย ร้อยละ ๖๐.๔ ของสตรีที่สามีประกอบอาชีพเกษตรกรรม และร้อยละ ๔๒.๒ ของสตรีที่สามีประกอบอาชีพอื่น ๆ

^{๕๖} Paskal K. and Others, Fertility and Family Planning in the United States, (Princeton, New Jersey: Princeton University Press 1966), p. 305.

^{๕๗} อานนท์ แยมตรี, เรื่องเกม, หน้า ๕๒

ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน แหล่งข่าวในอันคัมภรลงไป
ได้แก่ เพื่อน เจ้าหน้าที่อนามัย ญาติ สามี สิ่งพิมพ์ วิทยุ และร้านขายยา

เป็นที่น่าสังเกตว่า สตรีที่สามีประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้รับข่าวสาร
การวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้านสูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากว่าบุคคลที่ประกอบอาชีพ
เกษตรกรรมมักได้รับการศึกษาน้อย และความสัมพันธ์หรือการติดต่อกับโลกภายนอก
มีอยู่ในวงจำกัด สังคมของบุคคลที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงเป็นสังคมปิด
ดังนั้นสตรีที่สามีประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงมักได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัว
จากเพื่อนบ้าน ส่วนสตรีที่สามีประกอบอาชีพรับราชการ ได้รับข่าวสารการวางแผน
ครอบครัวจากแหล่งข่าวต่าง ๆ มากกว่าสตรีกลุ่มอื่น แสดงว่าสตรีที่สามีประกอบ
อาชีพรับราชการ ได้รับข่าวสารจากหลายทางด้วยกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระดับ
การศึกษาของสามีสูงกว่าสามีของสตรีกลุ่มอื่น ความสม่ำเสมอของรายได้ การติด
ต่อกับโลกภายนอก เวลาว่างสำหรับการพักผ่อนดีกว่ากลุ่มอาชีพอื่น สตรีที่สามีไม่ได้
ประกอบอาชีพนั้น อธิบายไม่ได้แน่ชัดนัก เพราะจำนวนตัวอย่างน้อยมีเพียง ๒ ราย
เท่านั้น

ตารางที่ ๒๑ อัตราส่วนร้อยละของสตรีตัวอย่างที่ทราบหรือมีภูมิบัติเกี่ยวกับการวาง
แผนครอบครัว จำแนกตามแหล่งข่าวและอาชีพของสามี

อาชีพของ สามี	แหล่งข่าว								รวม
	เพื่อน บ้าน	เพื่อน	ญาติ	เจ้าหน้าที่ อนามัย	สามี	วิทยุ	สิ่งตี พิมพ์	ร้าน ขายยา	
ไม่ได้ประกอบ อาชีพ	๓๓.๓	๓๓.๓	๑๖.๓	-	-	-	๑๖.๓	-	๑๐๐.๐ (๖)
รับราชการ	๔๐.๔	๒๘.๘	๓.๖	๑๓.๓	๓.๒	๐.๓	๑.๕	๐.๕	๑๐๐.๐ (๔๐๖)
รับจ้าง	๔๒.๔	๒๘.๒	๘.๑	๑๘.๑	๑.๑	-	๑.๑	-	๑๐๐.๐ (๒๓๑)
ค้าขาย	๔๔.๓	๑๐.๕	๕.๒	๓๔.๒	๒.๓	-	๒.๓	-	๑๐๐.๐ (๓๘)
เกษตรกรรวม	๖๐.๘	๒๑.๓	๔.๔	๔.๔	๘.๖	-	-	-	๑๐๐.๐ (๒๓)
อื่น ๆ	๔๒.๑	๒๑.๑	๑๐.๕	๒๑.๑	-	๕.๒	-	-	๑๐๐.๐ (๑๘)
ไม่ทราบ	๑	๑	-	-	-	-	-	-	๒
รวม	๔๒.๐	๒๓.๖	๓.๓	๑๘.๒	๒.๕	๐.๓	๑.๔	๐.๓	๑๐๐.๐ (๓๖๖)

ผลการศึกษาเกี่ยวกับความมั่งคั่งของครอบครัวว่ามีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ อย่างไรบ้างนั้น มีผู้ศึกษาไว้หลายท่าน ตัวอย่างเช่น ที่สหรัฐอเมริกาพบว่า^{๕๘} ครอบครัวที่เว้นระยะการมีบุตรยาวนานที่สุด มีความมั่งคั่งของทรัพย์สินเป็น ๒ เท่าของครอบครัวที่มีบุตรในช่วงระยะเวลากระชั้นชิด และผลการศึกษาเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิที่คุมสรมสในเขตเมืองเล็กไซพบว่า^{๕๙} ส่วนใหญ่ของผู้ที่กำลังใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิ เป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจึงเป็นที่น่าคาดได้ว่า ความมั่งคั่งของครอบครัวของสตรีที่บางเช่น มีความสัมพันธ์กับแหล่งข่าวสารการวางแผนครอบครัวด้วย

จากการศึกษาปรากฏว่า สตรีทุกระดับความมั่งคั่งของครอบครัว ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน ซึ่งถ้าพิจารณาจากตารางที่ ๒๔ จะเห็นว่า ครึ่งหนึ่งของสตรีที่ครอบครัวมั่งคั่งในระดับต่ำ ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน รองลงไปได้แก่ เพื่อน ร้อยละ ๒๖.๒ ร้อยละ ๔๓.๕ ของสตรีที่ครอบครัวมั่งคั่งในระดับปานกลาง และร้อยละ ๔๑.๒ ของสตรีที่ครอบครัวมั่งคั่งในระดับสูง ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน

เป็นที่น่าสังเกตว่า สตรีที่ครอบครัวมีความมั่งคั่งในระดับต่ำ ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้าน ตรงข้ามกับสตรีที่ครอบครัวมีความมั่งคั่งในระดับสูง ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากเพื่อนบ้านน้อยกว่าสตรีที่ครอบครัวมั่งคั่งระดับต่ำ และปานกลาง แต่ได้รับข่าวสารการวางแผนครอบครัวจากแหล่งข่าวต่าง ๆ มากกว่าสตรีกลุ่มอื่น ทั้งนี้เป็นเพราะสตรีที่ครอบครัวมีความมั่งคั่งในระดับสูง มีโอกาสเดินทางหรือติดต่อกับโลกภายนอกหรือเป็นเจ้าของสื่อมวลชนไ้มากกว่าสตรีกลุ่มอื่น

^{๕๘} Ronald Freedman, op. cit., p. 640.

^{๕๙} นภาพร บุรพาชนะ, เรื่องเดิม, หน้า ๑๓๔

ตารางที่ ๒๔ อัตราส่วนร้อยละของสตรีตัวอย่างที่ทราบหรือปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว จำแนกตามแหล่งข่าวและระดับความมั่งคั่งของครอบครัว

ระดับความมั่งคั่ง	แหล่งข่าว								รวม
	เพื่อนบ้าน	เพื่อน	ญาติ	เจ้าหน้าที่อนามัย	สามี	วิทยุ	สิ่งตีพิมพ์	ร้านขายยา	
ต่ำ	๕๐.๐	๒๖.๒	๔.๘	๑๔.๒	๔.๘	—	—	—	๑๐๐.๐ (๔๒)
ปานกลาง	๔๓.๘	๒๘.๖	๘.๒	๑๕.๓	๒.๐	—	—	๑.๐	๑๐๐.๐ (๘๘)
สูง	๔๑.๒	๒๓.๕	๓.๘	๑๘.๘	๒.๘	๐.๓	๑.๘	๐.๑	๑๐๐.๐ (๖๒๖)
รวม	๔๒.๐	๒๓.๖	๓.๓	๑๘.๒	๒.๕	๐.๓	๑.๘	๐.๓	๑๐๐.๐ (๓๖๖)